

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

661

SAIKOLOJIA YA ELIMU NA KUNASIHI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2012

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B na C.
2. Jibu maswali yote katika sehemu A: maswali mawili (2) kutoka sehemu B na swali moja katika sehemu C.
3. Sehemu A ina alama arobaini (40) na sehemu B na C zina alama thelathini (30) kila moja.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa havitakiwi ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika namba yako ya mtihani katika kila ukurasa wa kijitabu chako **cha kujibia**.

maktaba.tetea.org

1. (a) Tambua michakato miwili ya marekebisho ya kiakili kutoka kwenye kisa kinachosema: “Mtoto wa miaka miwili anapoona mbuzi humwita mbwa, lakini baadaye anatambua kwamba viumbe hivyo viwili ni tofauti.”

Mchakato wa kwanza ni ujanibishaji ambapo mtoto hutumia maarifa ya awali bila kutofautisha vizuri vitu vinavyofanana, hivyo anaita mbuzi kwa jina la mbwa kwa kuwa wote wanafanana.

Mchakato wa pili ni upangiliaji upya ambapo mtoto hutambua kuwa mbuzi na mbwa si viumbe sawa, hivyo anarekebisha uelewa wake na kutengeneza mpangilio mpya wa dhana.

1. (b) Toa tofauti kati ya michakato hiyo miwili ya marekebisho ya kiakili inayopatikana katika (a).

Ujanibishaji ni mchakato wa kupanua dhana ya awali bila kuchanganua tofauti muhimu, hivyo mtoto hutumia jina moja kwa viumbe au vitu vinavyofanana.

Upangiliaji upya ni mchakato wa kurekebisha dhana iliyopanuliwa vibaya kwa kutofautisha vitu vinavyofanana, hivyo mtoto hutambua tofauti halisi zinazowatenganisha.

2. Taja njia nne zinazoweza kutumika kuwatambua wanafunzi wenye vipaji na uwezo wa hali ya juu darasani.

Wanafunzi wenye vipaji wanaweza kutambuliwa kupitia utendaji wao wa juu katika kazi za darasani zinazohitaji kufikiri kwa undani.

Vipimo vya akili vinaweza kutumika kutathmini kiwango chao cha fikra na utatuzi wa matatizo.

Uchunguzi wa tabia kama ubunifu, shauku ya kujifunza na uwezo wa kujifunza kwa haraka unasaidia kuwatambua.

Majadiliano na wazazi kuhusu tabia na uwezo wa mtoto nyumbani yanaweza kuonyesha vipaji vilivyofichika.

3. Tengeneza mbinu nne tofauti na utungo ambazo zinaweza kutumiwa kuwasaidia wanafunzi kuboresha kumbukumbu zao.

Mwanafunzi anaweza kutumia mbinu ya kurudia taarifa kwa sauti ili ubongo uizoeshe kumbukumbu.

Anaweza kutumia picha au michoro inayowakilisha dhana ili kuunganisha taarifa na taswira.

Anaweza kuunda vifupisho au maneno ya kukumbukwa kwa urahisi ili kuhifadhi taarifa nyingi.

Anaweza kutumia mbinu ya kusimulia hadithi inayojumuisha dhana za somo ili kuziweka katika mfuatano wa matukio.

4. (a) Taja sheria mbili zinazofafanua ushiriki hai wa walimu wanafunzi katika bonanza.

Sheria inamtaka mwalimu mwanafunzi kushiriki kikamilifu katika kila shughuli iliyopangwa bila kukwepa majukumu.

Sheria inamtaka mwalimu mwanafunzi kuonyesha nidhamu na ushirikiano na wenzake katika michezo yote.

4. (b) Taja sheria inayofafanua utendaji hafifu wa walimu wanafunzi katika mchezo au michezo waliyoshiriki.

Sheria inaeleza kuwa mwalimu mwanafunzi anayeshindwa kukidhi viwango vya mchezo au kukosa kushiriki kikamilifu anaonekana kuwa na utendaji hafifu.

5. Eleza jinsi programu ya shule inaweza kuwasaidia wanafunzi kukabiliana na changamoto za ujana.

Programu ya shule inaweza kuwapa vijana elimu kuhusu afya ya uzazi na mabadiliko ya mwili, hivyo kupunguza wasiwasi na hofu.

Programu inaweza kuwajengea stadi za maisha kama mawasiliano, ujasiri na utatuzi wa migogoro, hivyo kuwasaidia kudhibiti shinikizo la rika.

Programu inaweza kutoa ushauri nasaha unaowaongoza vijana kuelewa hisia zao na kufanya maamuzi sahihi.

Programu inaweza kutoa nafasi za kushiriki michezo na klabu ambazo hupunguza msongo wa mawazo na kujenga urafiki.

6. Tathmini sifa mbili ambazo mshauri aliyekuwa mwenye huruma kupita kiasi na aliyekosa uvumilivu pamoja na uwezo mdogo wa kuficha taarifa zisizo za lazima amezikosa katika mchakato wa mwongozo na ushauri.

Mshauri huyu amekosa uwiano wa kitaaluma kwa kuwa huruma kupita kiasi humfanya ashindwe kutoa msaada sahihi bila upendeleo.

Mshauri huyu amekosa ustadi wa kuweka usiri kwa kuwa kufichua taarifa zisizo za lazima kunaharibu uaminifu wa mteja.

7. Eleza hasara nne za nadharia ya ujifunzaji wa uendesaji katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji.

Nadharia hii inategemea sana adhabu na tuzo, hivyo hupunguza ubunifu wa mwanafunzi.

Nadharia hii haizingatii michakato ya ndani ya akili, hivyo haifai katika masomo yanayohitaji kufikiri kwa undani.

Nadharia hii inaweza kumfanya mwanafunzi kujifunza kwa ajili ya tuzo pekee, si kwa ajili ya kuelewa.

Nadharia hii hutumia taratibu za kurudia-rudia ambazo zinaweza kumchosha mwanafunzi.

8. Eleza umuhimu wa maendeleo ya maadili na hisia za mtoto kwa kutoa hoja nne.

Maendeleo ya maadili humsaidia mtoto kuchagua tabia inayokubalika kijamii.

Maendeleo ya hisia humsaidia mtoto kudhibiti hasira na msongo wa mawazo.

Maendeleo haya humjenga mtoto awe na uhusiano mzuri na wenzake.

Maendeleo ya hisia na maadili yanamwezesha mtoto kufanya maamuzi sahihi katika mazingira magumu.

9. Eleza njia nne zinazoweza kutumiwa kuhamasisha uhamisho wa ujifunzaji kwa wanafunzi wenye mahitaji maalum.

Mwalimu anaweza kutumia mifano rahisi inayohusiana na maisha yao ili kuwawezesha kutumia maarifa mapya.

Mwalimu anaweza kupunguza ugumu wa kazi ili waweze kutumia mbinu walizojifunza katika hali nyingine.

Mwalimu anaweza kutumia vifaa vinavyowawezesha kufanya mazoezi ya vitendo.

Mwalimu anaweza kutumia mazoezi ya hatua kwa hatua ili kuwasaidia kujenga uelewa wa kina.

11. Eleza umuhimu sita wa saikolojia ya elimu katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji.

Saikolojia humsaidia mwalimu kuelewa tofauti za wanafunzi ili kutumia mbinu sahihi.

Saikolojia humsaidia kupanga somo kulingana na maendeleo ya kiakili ya wanafunzi.

Saikolojia humsaidia kudhibiti tabia darasani kwa njia zisizoumiza mwanafunzi.

Saikolojia humsaidia kutathmini maendeleo ya wanafunzi.

Saikolojia humsaidia kuongeza motisha ya mwanafunzi.

Saikolojia humsaidia kuboresha mahusiano kati ya mwalimu na mwanafunzi.

12. Eleza jinsi nadharia ya Piaget ya ukuaji wa utambuzi inaweza kutumiwa katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji.

Nadharia hii inamsaidia mwalimu kufundisha kulingana na hatua ya ukuaji wa mtoto, hivyo kutumia mbinu zinazofaa.

Nadharia inamsaidia mwalimu kuanza na vitu halisi kwa wanafunzi wa umri mdogo.

Nadharia humsaidia mwalimu kuelewa umuhimu wa shughuli za vitendo katika kukuza fikra.

Nadharia humsaidia mwalimu kujua kuwa watoto wanaelewa kwa kasi tofauti hivyo kutoa msaada wa hatua kwa hatua.

13. (a) Taja changamoto mbili katika utumiaji wa michezo kama mbinu ya kujifunza.

Changamoto ya kwanza ni kupotea kwa muda kwa sababu michezo inahitaji maandalizi.

Changamoto ya pili ni wanafunzi wengine kuipenda kupita kiasi na kupoteza mwelekeo wa somo.

13. (b) Eleza namna unavyoweza kuishughulikia changamoto moja.

Mwalimu anaweza kuandaa muda maalum wa michezo na kuweka sheria za kuilenga kwenye mafunzo ili kupunguza upotevu wa muda.

13. (c) Eleza mambo matatu yanayochangia kumjengea mtoto ustadi wa kujieleza.

Mazoezi ya kuzungumza mara kwa mara humsaidia mtoto kuongeza ujasiri.

Mazungumzo ya makundi humsaidia mtoto kujifunza kupangilia mawazo.

Kumsaidia kutumia msamiati sahihi humjenga uwezo wa kuelezea mawazo yake.

14. Eleza umuhimu wa ushauri nasaha wenye ufanisi katika kutatua matatizo ya wanafunzi shuleni.

Ushauri nasaha humsaidia mwanafunzi kuelewa hisia zake na kupunguza msongo wa mawazo.

Ushauri unajenga ujasiri wa mwanafunzi kukabiliana na changamoto.

Ushauri humsaidia mwanafunzi kubadili tabia zinazoathiri masomo yake.

Ushauri humsaidia kutatua migogoro kati ya wanafunzi na walimu.

15. Tengeneza mikakati mitano ambayo mwalimu anaweza kutumia anapofundisha wanafunzi wasioweza hata kutamka majina yao wenyewe, walio na uwezo mdogo wa kiakili katika maeneo mengi ya masomo, na waliokosa ustadi wa kukidhi mahitaji ya binafsi na majukumu ya kijamii.

Mwalimu anaweza kutumia vitu halisi badala ya maelekezo ya maneno pekee.

Mwalimu anaweza kutumia mazoezi mafupi na ya hatua kwa hatua.

Mwalimu anaweza kutumia picha au mifano rahisi ili kuelezea dhana.

Mwalimu anaweza kutumia muda wa ziada kuwasaidia mmoja mmoja.

Mwalimu anaweza kushirikisha familia ili kuendelea kuwasaidia nyumbani.

16. Toa kanuni nne za msingi ambazo mwalimu anayeandaa somo kwa kufuata mbinu ya ujengaji maarifa anaweza kuzizingatia.

Mwalimu ahakikishe kuwa wanafunzi wanashiriki kikamilifu katika kujenga maarifa.

Mwalimu atoe mazingira ya uchunguzi na ugunduzi.

Mwalimu atoe shughuli zinazohitaji ushirikiano.

Mwalimu ajenge muktadha wa masomo unaohusisha maisha halisi ya mwanafunzi.